

Redaktionellt U&D 31:2

Varmt välkommen till nummer 2 av tidskriften *Utbildning & Demokrati* årgång 31. I den första artikeln: SYSTEMATIK OCH REFLEKTION: OM ATT SAMMANSTÄLLA FORSKNING. ”SMART (Systematic Mapping and Analysis of Research Topographies” av *Claes Nilholm, Åsa Hirsh, Ingrid Olsson, Daniel Sundberg* och *Henrik Román* analyserar ett forskarlag värdet av den snabbt ökande förekomsten av forskningsöversikter och betonar redan inledningsvis att sådana översikter ”inte endast behöver vara systematiska utan också reflekterande eftersom forskningsöversikter alltid genomförs utifrån specifika teoretiska utgångspunkter. Reflektion innebär att vara explicit och argumenterande kring sådana utgångspunkter”. Vilka format är då lämpliga för forskningsöversikter? En hänvisning görs till David Gough och James Thomas (2016) som urskiljer aggregerade och konfigurativa. Den aggregerade översikten är instrumentell och är under senare tid starkt representerad inom utbildningsvetenskaplig forskning av evidensrörelsens krav (Hattie 2012). Den konfigurativa modellen bygger på filosofisk idealism och är teorigenererande snarare än hypotesprövande och Gough och Thomas hävdar att reflektionen är nödvändig i den goda forskningsöversikten som bygger på epistemologiska antaganden. Vilka är då de goda forskningsöversikterna av utbildningsvetenskaplig forskning? Ett spännande försök redovisas i nämnda inledande artikel där den grundläggande poängen med reflektion underbyggs av Schiro (2013) genom påvisandet av att den konfigurativa ansatsen är vad Schiro betecknar som ideologiskt laddad, ”ideology represents different views on purposes of education”, där fyra varianter urskiljs. I artikeln betonas härvid också behovet av positionering, som exemplifieras. SMART utgår från ett pragmatiskt perspektiv med en rekonstruerande utbildningsideologi. Från redaktionens sida ser vi gärna en fortsättning på temat forskningsöversikter.

Nästa artikel, SKOLINSPEKTIONENS KONSTRUKTION AV SKOLAN SOM REALISERINGSARENA, skriven av *Patric Sahlén* kan delvis ses som en uppföljare av temanumret av *U&D* 2014:1 Skolinspektion som styrning. Det i läroplansteoretisk forskning framträdande arenabegreppet liksom de två bestämningarna, formulerings- och realiseringsarena, ges här innebörder som i vissa stycken avviker från de ursprungliga, vilket kan kritiseras, men öppnar också för andra möjligheter än de traditionella. Denna begreppsfrskjutning kan också förstås som

orsakad av en förändrad realitet som ser styrningen i ett nytt ljus. Ett viktigt resultat i artikeln är påståendet att skolinspektionen konstruerar skolan som en specifik realiseringsarena. Denna arena tar form med en ordning som karakteriseras utifrån en teoretisk design som växer fram i en kombination med frågeställningar och metodologi som skulle kunnat vara tydligare. I resultatavsnittet betonas att skolans uppdrag, att överföra läroplanens budskap, inte är friktionsfritt med elever som beskrivs som subjekt med känslor och vilja och som personer som har svårigheter att ta till sig det som erbjuds. Därför ska kontakten mellan läraren och eleven ske på ett visst sätt. Det som vidare framträder i analysen är att det i Skolinspektionens konstruktion av skolan som realiseringsarena finns det ett glapp mellan skolans instrumentella verksamhet och elevens subjektiva lärande varvid Skolinspektionen främst sägs ta form som ett kontrollerande organ.

I Skolinspektionens konstruktion av skolan som realiseringsarena fokuseras kriterier som rättvisa, kvalitet och effektivitet. För att kunna bedöma dessa kriteriers realisering i undervisningen reformuleras dessa kriterier gentemot olika standards som gör nämnda kriterier mätbara. Därmed konstruerar skolinspektionen en ny formuleringarena där inspektionen har tolkningsföreträde när realiseringen mäts. Kontentan blir att när inspektionen bedömer skolans realisering av läroplanen formuleras i praktiken en policy som är djupgående och starkt styrande.

I den tredje artikeln, *Maria Arvidssons ATT DELTA UTAN ATT NÄRVARA: SKOLPLIKT I FÖRÄNDRING* med utgångspunkt i begreppet skolplikt, finns också ett tidigare temanummer av *U&D* 2002:3, *Samhällsteoretiska perspektiv på utbildning* som författaren relaterar till. Dessutom har författaren tillsammans med en medförfattare (*U&D* 2020:1) tidigare belyst flera av de aspekter som vidareutvecklas i hennes artikel i detta nummer av tidskriften. Här diskuterar *Maria Arvidsson* också problem och konsekvenser beträffande skilda sätt att delta eller inte i skolans verksamhet utan att vara fysiskt närvarande. Med utgångspunkt i och inspirerad av Carol Lee Bacchis ansats för policyanalys, den så kallade WPR-ansatsen (What's the problem represented to be) presenteras olika varianter av närvaro / frånvaro samt deltagande i olika former och hur utbildningspolicy möter och hanterar dessa, som distansundervisning, i termer av skolplikt. Bidraget betonar samtidigt framför allt, men tämligen kortfattat, hur värnandet av samhällets och skolans demokratiska värdegrund, som deltagandet i skolans verksamhet är knuten till skolan som plats och hur skolan tilldelats uppdraget att vara den plats som ska garantera elevernas demokratifostran.

I *FOLKHÖGSKOLAN OCH PANDEMIN: OM NOSTALGI I PEDAGOGISK EXIL*, belyser Alexandra Söderman vad Coronapandemin inneburit i

form av förändrade villkor för pedagogisk verksamhet inom svensk folkhögskola. Artikeln beskriver hur folkhögskolan ofta presenteras med fokus på sin särart och hur denna särartsdiskurs ibland kritiserats. Som exempel på särskiljande aspekter nämns den starka betoning av det mellanmännsliga mötet som beskrivs ha gjort övergången till digital undervisning särskilt kännbar för bildningsformen. I syfte att undersöka retoriska dimensioner av folkhögskolans särart i relation till folkhögskollärares erfarenheter under pandemin, genomfördes webbenkäter samt fokusgruppintervjuer med folkhögskollärare på flertalet av Sveriges 156 folkhögskolor. Materialet har sedan analyserats med hjälp av nostalgibegreppet. Studiens resultat presenteras i form av tre teman: Resan som metafor och meningsskapande praktik, En pedagogik med livet som utgångspunkt samt Ett (folkhögskole)historiskt möte. Avslutningsvis diskuterar författaren hur folkhögskolans historia och självbild är uppbyggd kring en sorts resa med nostalgiska förtecken samt hur pandemin gav en inblick i detta. Genom att såväl lärare och deltagare som pedagogiskt innehåll och metoder inte exkluderas utan bjuds med på resan, tilldelas de digitala verktygen en roll i den specifika bildningstradition som är folkhögskolans.

Numret avslutas med en matematikdidaktisk recensionsessä skriven av *Anna Teledahl*. Essän startar i Lee Shulmans inflytelserika ”Pedagogical Content Knowledge” (PCK) som sedan decennier tillbaka utgör en central didaktisk referens för vad en matematiklärare behöver kunna. Därefter presenteras, analyseras och diskuteras Christina Svenssons avhandling *Undervisningsutvecklande professionsutbildning för blivande och verksamma matematiklärare*. En studie med utgångspunkt i ett variationsteoretiskt perspektiv.

Redaktionen

